

**СЕКЦІЯ
СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

УДК 947. 1/9

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СЕМЕНА ВІТИКА
НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

О.І. Босак

Розглядається суспільно-політична діяльність видатного українського соціал-демократа С. Вітика протягом 1890–1907 рр., спрямована на захист прав українського народу в Східній Галичині.

Рассматривается общественно-политическая деятельность известного украинского социал-демократа С. Витыка на протяжении 1890–1907 гг., направленная на защиту прав украинского народа в Восточной Галичине.

Галицький громадський і політичний діяч Семен Вітик був одним із засновників Української соціал-демократичної партії (УСДП) – складової частини австрійської соціал-демократії, утвореної 17 вересня 1899 р. на скликаній у Львові конференції. С. Вітик протягом 90-х років був одним з лідерів "молодих" радикалів, виступав за реорганізацію УРП в соціал-демократичну партію, брав участь у конференції 17 вересня 1899 р. "Так само по стороні соціал-демократів став С. Вітик, – відзначав у своїх спогадах М. Ганкевич, – що в радикальній партії по уступленню В. Будзиновського був її найвизначнішим агітатором між мужицтвом" [4, с.78].

С. Вітик постійно знаходився в гущі пекучих галицьких проблем: його цікавили становище трудящих міста і села, міжнаціональні відносини, рух за реформу виборчої системи. Так, в одній з перших своїх праць він ретельно аналізує стан помешкань 2500 дворників Львова, в яких проживає 10500 осіб. Особливо велику активність С. Вітик проявив під час знаменитих рільничих страйків 1902 року. Він постійно виїжджав на місця подій, виступав на вічах і зборах, висвітлював ці події у друкованих виданнях.

Страйк 1902 р. охопив майже всю Східну Галичину. Страйкувало близько 500 громад у 24 повітах, щонайменше 150 тис. селян. Цей масовий страйк, що відбувся широким відгомном по цілому світу, на думку С. Вітика, був гарячою війною, в якій неминуче впадуть жертви [1, с.3]. Страйкарі не тільки не виходили на працю, але й підпалювали фільварки, двори, ліси. За участь у страйку було заарештовано понад 4000 селян. Поміщики були змушені піти на поступки. "Наші селяни в тій війні вийшли покриті славою, позискали ім'я знаменитих борців і виставили собі в очах світу величавий пам'ятник", – захоплювався С. Вітик [1, с.4]. Адже з тих 500 громад, що страйкували, лише близько 25 програли справу і збирали хліб на старих умовах, у 100 громадах зовсім не збирали хліба, а 375 виграли в страйку і домоглися своїх вимог.

С. Вітик звертав увагу на те, що страйк не є остаточною метою соціал-демократів, але лише засобом, який веде до мети, і якщо вже цей засіб використовується, то насамперед треба організовуватись, бо коли буде організованість, то буде і сила [6, № 90].

Характерною особливістю суспільного руху в Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. була боротьба широких народних мас за виборчу реформу. Українські соціал-демократи, переконуючи своїх виборців у зашкорузлості куріальної системи виборчої ординації, підкреслювали, що один пан мав таке ж право, як 52 міщан або 185 селян. Вимоги запровадження загального рівного виборчого права сягали свого апогею на початку ХХ ст., коли настала криза австрійської політичної системи, про що влучно висловився український соціаліст Р. Ярославич: "Був кінь, та об'їздився" [2, № 9].

Українські соціал-демократи постійно надавали великого значення реформі виборчого права. Особливу увагу цій проблемі приділяв С. Вітик, який пізніше сам розвинув енергійну посольську діяльність. "Народ розуміє і знає, – відзначав він у своїй публіцистичній праці, – що

загальне і рівне право для всіх поведе за собою піднесення широких мас, дасть цим масам спромому двинутися, економічно і політично, просвітно і культурно"[3, с.3] .

Масове змагання народу увінчалось успіхом – 26 січня 1907 р. австрійський уряд прийняв закон про запровадження загального виборчого права при виборах до парламенту і скасування куріальної виборчої системи. Щоправда, загальне виборче право було з обмеженнями, з виборців виключались жінки, молодь до 24 років і військовослужбовці, а для депутатів встановлювався віковий ценз – 30 років. Незважаючи на окремі обмеження, це означало, що народні маси отримали перемогу: не тільки розширювалося коло виборців, але й збільшувалося число місць (з 78 до 105) у парламенті, наданих Галичині. Як відзначав І. Карпинець, це було епохальною подією в житті українського народу Галичини і Буковини. Це право скріпило політичну позицію українства не тільки в державі, але й в краю, і дало йому певну політичну силу [5, арк. 9].

1. Вітик С. Що далій робити? Відозва в справі великого стрейку хлопського. Львів. 1902. 2. Воля. 1900.
3. Вітик С. До ситуації. Львів, 1903. 4. Ганкевич М. З перед двадцяти літ (Початки української соціал-демократії в Галичині / Календар "Вперед". Львів. 1920. 5. ЦДІА України у м. Львові. Ф. 309. оп. 1, спр. 1415. 6. Napzód. 1903.